

МОРФОЛОГІЧНЕ ПРИСТОСУВАННЯ ЗАПОЗИЧЕНИХ АГРОЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ

*Т.П. КРАВЧЕНКО,
кан. філол. наук, доцент кафедри українознавства,
Миколаївського національного аграрного університету,
Миколаїв, Україна*

Анотація. Досліджено морфологічне пристосування економічних термінів-запозичень українською мовою.

Ключові слова: морфологічне пристосування, мова-реципієнт, мова-донор, термін, запозичення.

Обов'язковим складником процесу освоєння іншомовної лексичної одиниці є морфологічна адаптація, суть якої полягає в підпорядкуванні запозиченого слова правилам, властивим певній частині мови у граматичній системі мови-реципієнта, та внесення нової лексичної одиниці іншомовного походження до парадигматичного ряду, характерного для відповідної частини мови в системі цієї мови.

Відомо, що найвільніше з усіх частин мови запозичуються лексичні одиниці, які належать до класу іменників. Оскільки у термінознавстві домінує думка про іменну природу терміна, то відсоток термінів-іменників, зокрема й запозичень, є найвищим у термінолексичній певної галузі знань.

В українській мові, як і в будь-якій іншій, “в основу виокремлення іменника покладено ономазіологічну категорію предметності” [1, с.47]. В українській літературній мові визначальними засобами морфологічного оформлення категорії предметності є рід, число і відмінок. Усі три категорії можемо спостерігати з-поміж мов-донорів лише в латинській та німецькій, проте вони мають різне граматичне вираження..

У флективних мовах, до яких належить і українська, визначальною категорією іменника виступає категорія відмінка. Усі запозичені іменники в українській термінології агроєкономіки з погляду відмінювання належать до трьох груп: 1) іменники, що мають повну відмінково-числову парадигму; 2) іменники, що мають часткові парадигми в однині або лише в множині; 3)

“невідмінювані” іменники, що функціонують в українській мові з нульовою флексією.

Найбільше запозичень входить до першої групи, і в сучасній українській мові вони співвідносні з одним із чотирьох підтипів відмінювання (відміною), за яким відбувається словозміна цих термінів, що набувають відповідних відмінкових закінчень. Найпродуктивнішими є перша і друга відміна, як і у загальноживаній питомій лексиці. Запозичені терміни, віднесені до жіночого роду із закінченням -а (-я), відмінюють за першою відміною в однині: *парцела* (фр.) – *парцели* – *парцелі* – *парцелу* – *парцелою* – *на парцелі* – *парцело*; *ферма* (англ., фр. < лат.) – *ферми* – *фермі* – *ферму* – *фермою* – *на фермі* – *фермо*. Слід зазначити, що перша відміна в аналізованій термінології об’єднує іменники-запозичення з різних мов. Найбільшу ж групу становлять терміни, прямо запозичені з латинської мови або опосередковано, частіше – через французьку, рідше – через німецьку й англійську. Пояснити це можна схожістю I відміни, до якої належать в основному іменники жіночого роду як в українській, так і латинській мові. До I відміни були віднесені слова латинського походження, які під час входження в українську термінологію агроєкономії зазнали змін у морфемному оформленні. Це в основному запозичення, у яких, відповідно до українських особливостей освоєння, відбулася заміна іншомовних суфіксів -**atio**, -**sio** суфіксами-субститутами -**ацій-**, -**цій-**, які є ознакою іменників жіночого роду, що дало їм підстави ввійти до I відміни: *натуралізація* (фр. < лат.), *дистрибуція* (англ. < лат.), *персоніфікація* (лат.) та ін.

Запозичені агроєкономічні терміни у другій відміні представлені лише чоловічим родом з нульовим закінченням у називному відмінку однини та основою переважно на твердий приголосний: *фермер* (англ.) – *фермера* – *фермерові (-у)* – *фермера* – *фермером* – *на фермерові (-у)* – *фермере* – в однині, а в множині маємо такі закінчення: *фермери* – *фермерів* – *фермерам* – *фермерів* – *фермерами* – *на фермерах* – *фермери*. У термінології агроєкономії термінів-запозичень середнього роду практично не засвідчено.

Запозичених агроекономічних термінів, що належали б до третьої та четвертої відміни не зафіксовано, крім запозичень, що приєднали питомий український суфікс **-ість** і стали відмінюватися за зразком третьої відміни.

Множинні загальноекономічні терміни, що давно пристосувалися до граматичних норм української мови і ввійшли до агроекономічної термінології, також відмінюють за зразками відмінювання питомих слів, бо їхні закінчення відповідають закінченням множини українських іменників, напр.: *фінанси* (фр. < лат.), *гроші* (польс. < нім. < лат.).

Окрему морфологічну групу становлять “невідмінювані” терміни-запозичення, які “у сучасній українській мові ... утворюють периферію морфологічних рядів словоформ, тяжіють до синтаксичних типів і реалізують аналітичні тенденції мовної організації, оскільки їхнє відмінкове, родове та числове значення набуває вираження засобами контексту (формами координованих, узгоджуваних або керованих слів), а не афіксальними формантами” [2, с.8]. Це, безумовно, впливає на розвиток внутрішніх, потенційних засобів аналітизму української мови, завдяки чому зникає потреба пристосовувати незвичне оформлення запозичення до типових моделей української відмінкової системи, напр.: *...середовище народження нового прошарку в суспільстві – сільського рантьє; Вимоги аграрного лобі забезпечити ексклюзивні умови кредитування цілком зрозумілі*. “Їх специфіка, – за твердженням І.Р. Вихованця, – полягає в тому, що вони, з семантичного боку не становлячи відособленого граматичного явища, входять до своєрідного граматичного іменникового підкласу з морфологічного погляду, ...і доцільно виокремити іменникову відміну з нульовою флексією, або іменникову нульову відміну” [1, с.111]. До цієї відміни належать агроекономічні терміни-запозичення, що закінчуються на голосні **-о**, **-і**, **-е (-є)**, напр.: *сальдо* (іт.), *побліситі* (англ.), *лобі* (англ.), *рантьє* (фр.), які в українській мові мають нульову флексію, специфіка якої полягає в омонімії словоформ.

Усім мовам властиве природне розмежування назв істот за статтю (жіночою та чоловічою), проте не всім їм притаманна граматична категорія

роду, а лише тим, у яких вона має формально-граматичне вираження. Входячи до української терміносистеми агроекономіки, запозичені терміни-іменники здебільшого автоматично набувають родової належності. Категорія роду терміна-запозичення в мові-реципієнті та в мові-джерелі, якщо вона наявна, може як збігатися, так і відрізнятися, оскільки не існує міжмовної ідентичності у вираженні категорії роду. У латинській, німецькій та українській мовах співвідношення та розподіл за родами зовсім відмінний.

Отже, запозичені агроекономічні терміни цілком підпорядковані граматичній системі сучасної української літературної мови та набули властивих їй граматичних форм.

Література:

1. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови. – К.: Унів. вид-во “Пульсари”, 2004. – 400 с.
2. Фурса В.М. Семантико-граматичне та словотвірне освоєння невідмінюваних імен: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Ін-т укр. мови НАН України. – К., 2004. – 20 с.

Abstract. The morphological adaptation of economic terms-borrowings in the Ukrainian language is investigated.

Key words: morphological adaptation, recipient language, donor language, term, borrowing.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ – ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ У ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ

А.Г.КУЛЬПАНОВА,
здобувач вищої освіти освітньо-професійної програми
«Облік і оподаткування», заочна форма навчання,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Анотація. Досліджено актуальність питання стосовно глобалізації і її змін, що має тісний зв'язок із глобальною безпекою світу, поширенням масштабів екологічних ризиків, спонукає до посилення контролю за виконанням існуючих міжнародних угод у напрямку збереження довкілля.

Ключові слова: глобалізація, загрози, екологічна сфера.

Розвиток світової економіки під впливом глобалізаційних процесів загострив питання захисту, охорони й відновлення природного навколишнього середовища. Актуальність питання має тісний зв'язок із глобальною безпекою